

1959 No twee jaar later verrijkt Castro de door VS getrouwde dictators Batista, Castro leidt eerste hervormingen. Honderdduizenden rijkte Cubanen vluchten naar Miami.

1960 Provocaties van VS, anti-Amerikaanse retoriek van Castro. Eerste goetie handoverdragen met Sovjet-Unie. Later ook woperelevanten. CIA smooit moordcomploten tegen Castro.

1961 Op 9 januari verbreken VS diplomatische banden. Nieuwe president Kennedy sluit op 17 april toe dat CIA inwissel van Cubaanse Yarkembou doorziet. Castro slaat invad af.

1962 7 februari: volbloed handoverdragen VS met Cuba. In oktober begint Cubaanse rakettestris. Sovjetraketten op Cubaans grondgebied. Vervolgens worden ook Cubaanse raketten overgebracht. Castro slaat invad af.

Jaren 70 Castro draagt VS uit door inkeugelen in Afrika en Latijns-Amerika te sturen.

1980 Mariel exodus. 125.000 burgers van Cuba naar VS. Duidelijk psychiatrische patiënten.

Jaren 80 Castro introduceert massatoerisme. Duidelijk handoverdragen met wereld via multinationals in Panama. In 1989 arresteren VS Panamese dictator Noriega en eindigt samenwerking.

Pionnen in een eeuw oorlog

Morgen wordt de zieke Cubaanse dictator Fidel Castro tachtig jaar. Sinds hij twee weken geleden de macht overdroeg aan zijn broer, weten de 800.000 Cubanen in Miami het niet meer. Zijn ze ballingen of goed geïntegreerde immigranten? Maar er zijn er die teruggegaan zodra het kan. „U praat nu met de echte president van Cuba.“

Freek Staps

Alles is verleden tijd, in Casa Lino, een bejaardenshuis met uitzicht op een sneeuw in Miami. In de hal van het vervallen mosgroene pand hangen oude schilderijen van die heiden. Rechts omklemmt de hoofdstrajner Jose Mari, links Simón Bolívar, 'Liberator de América'. Vergane glorie. In een benauwd hoekparade tot het opstellen van nieuwe paraden wettten en tot het eindeloos groeieren, afspitsen en hergroeieren van ballingengenorganisaties. De Cubaanse gemeenschap in Florida is niet zo homogeen als Fidel Castro in de gebruikelijke zwartmerkij van de ballingen wil doen geloven. De Ochoa is niet meer de enige bij het zoeken naar een antwoord op de hamvraag van het moment. Weggegaan of blijven? De meningen zijn met het verstrijken der jaren verdeeld geraakt. Mannen als Ochoa stellen hun sterven uit totdat ze weer op Cuba zijn – en worden niet zonder reden door hun eigen groep tot dinosaurus bestempeld. Maar hoe spaarzaam de komst naar Florida, des te minimaler de hoop ooit nog een veldwond bestaan op het arme eiland op te bouwen.

Vraag het Cubanen die vorige week nog feestvierden in Little Havana's hoofdstraat Calle Ocho, en ze zeggen: „Toen de Amerikaanse Unieversiteit van Florida in 1959 na Castro's machtgriep als balling naar dit zuidoostelijke uiterende van de VS kwamen – te oud om hem later opnieuw te beginnen, te jong om niet meer dan de helft zegt terug te gaan naar dat eiland op maar 145 kilometer ten zuiden van Florida. Zelfs dat begrip 'teruggaan' blijkt tekort. Hoofdstad Guillermo Greuter (zelf al 46 jaar in Miami): „Kinderen van Cubanen gaan hier nu naar school. Waarschijnlijk maken ze in een mogelijk democratisch Cuba zo nu en dan een nostalgisch reisje. Of ze kopen een zomerhuis.“

Julio Cabarga, voorzitter van banneerorganisatie Junta Democrática Cubana (44 jaar weg): „Als Cuba verandert, ga ik zeker terug. Met de boot kan je prima een auto meenemen en met de vlucht een beetje geld. Het is land bijna vijftig jaar geleden verliet, was ik eigenaar van een boerderij in de provincie Holguín. Daar wil hij weer

yuca gaan verbouwen. En stel nou dat hij het toch niet haalt, Castro heeft zijn volk immers beloofd tenminste honderd jaar te worden? „Dan zorgt god wel dat het goed komt.“

De verjaardag van de Cubaanse dictator vormt de voorlopige afsluiting van twee weken van achtereenvolgende feestvierden, bidden voor Castro's spoedige dood en ten slotte heroverwegen van de eigen toekomst door los zéñanos, de ballingen. Het maakt dezer dagen in Miami niet uit of je 99 bent en Emilio Ochoa heet, of je als bouwvakker op de steigers van de prijze pasteleurige appartementscomplexen aan de Atlantische Oceaan werkt of dat je een van de Cubanen bent die popelen om als bewoner daar een penthouse te betrekken: elke Cuban-rijder voelt aan dat dat einde komt aan het tijdperk-Fidel Castro. Het kan nog weken duren, jaren misschien wel. Maar dit is het begin van het einde. En dus een nieuw begin.

De voltallige Cubaanse gemeenschap in Miami heeft bijna een halve eeuw een droom gedeeld: een vrij Cuba. De hoop ooit terug te keren heeft geleid tot wekelijkse oorlogstrainingen door strijders op leeftijd in de Everglades-moerassen van Florida, tot het opstellen van nieuwe paraden wettten en tot het eindeloos groeieren, afspitsen en hergroeieren van ballingengenorganisaties. De Cubaanse gemeenschap in Florida is niet zo homogeen als Fidel Castro in de gebruikelijke zwartmerkij van de ballingen wil doen geloven. De Ochoa is niet meer de enige bij het zoeken naar een antwoord op de hamvraag van het moment. Weggegaan of blijven? De meningen zijn met het verstrijken der jaren verdeeld geraakt. Mannen als Ochoa stellen hun sterven uit totdat ze weer op Cuba zijn – en worden niet zonder reden door hun eigen groep tot dinosaurus bestempeld. Maar hoe spaarzaam de komst naar Florida, des te minimaler de hoop ooit nog een veldwond bestaan op het arme eiland op te bouwen.

Vraag het Cubanen die vorige week nog feestvierden in Little Havana's hoofdstraat Calle Ocho, en ze zeggen: „Toen de Amerikaanse Unieversiteit van Florida in 1959 na Castro's machtgriep als balling naar dit zuidoostelijke uiterende van de VS kwamen – te oud om hem later opnieuw te beginnen, te jong om niet meer dan de helft zegt terug te gaan naar dat eiland op maar 145 kilometer ten zuiden van Florida. Zelfs dat begrip 'teruggaan' blijkt tekort. Hoofdstad Guillermo Greuter (zelf al 46 jaar in Miami): „Kinderen van Cubanen gaan hier nu naar school. Waarschijnlijk maken ze in een mogelijk democratisch Cuba zo nu en dan een nostalgisch reisje. Of ze kopen een zomerhuis.“

Julio Cabarga, voorzitter van banneerorganisatie Junta Democrática Cubana (44 jaar weg): „Als Cuba verandert, ga ik zeker terug. Met de boot kan je prima een auto meenemen en met de vlucht een beetje geld. Het is land bijna vijftig jaar geleden verliet, was ik eigenaar van een boerderij in de provincie Holguín. Daar wil hij weer

Verpleegkundige Giovanna Lopez (zeven jaar geleden gekomen): „Natuurlijk heb ik jeugdherinneringen en heb ik mijn te worden? „Dan zorgt god wel dat het goed komt.“

Als de Cubanen niet naar het eiland willen, gaat de bevolkingstroom dan misschien de andere kant op? Omdat de gemeenschap met Cuba mozaïsch is en in code gaat, durft niemand er iets over te zeggen. Behalve de Amerikaanse overheid dan. De schatting is dat er nu een half miljoen Cubanen naar Florida wil emigreren. Florida kan een dergelijke massale exodus helemaal niet aan. Voorkomen is beter dan genezen, denkt de 'US Citizenship and Immigration Services', de immigratiedienst, dan ook. De afgelopen dagen volgde er een tweede boodschap. Ter ontvoeding: de kuswachter is paraat, dat u het weet. En het aantal jaarlijkse verstrekte immigratentevnis wordt ingeval van een machtswisseling verhoogd.

De afgelopen vijf jaar kwamen elke dag, zon- en feestdagen inclusief, gemiddeld 55 Cubanen naar de VS. Dat zijn er twintigduizend per jaar. Daarvoor kwamen de vluchtelingen vooral in golven. Begin jaren zestig ontvluchtten honderdduizenden na de machtsgreep van Castro het eiland. In 1980 volgden 125.000 Cubanen in de zogeheten Mariel-exodus, genoemd naar de Cubaanse vertrekhaven. Onder hen 25.000 criminelen en psychiatrische patiënten. Castro liet hen gaan. In de jaren negentig komt een derde golf naar Miami: na het instorten van de handelsrelaties met de voormalige Sovjet-Unie maakt Cuba een diepe crisis door. Duizenden maken per vlot de oversteek.

Vanaf 1995 geldt het wet footdry beleid. Drenkelingen worden naar Cuba of een derde land (terug-)gestuurd, maar Cubanen die in 2000, een derde van de bevolking van Miami. Tegelijkertijd is Miami de armste grote stad van het land. Bijna

en derde van de inwoners leeft onder de armoedegrens. Vaker nog dan Cubanen zijn het zwarten of Haitianen.

Drie willekeurige straatbeelden die illustreren dat de Cubanen hier plek in de Amerikaanse samenleving hebben gevonden. Het eerste beeld. Een doodgevoerde jongen loopt met een boek en een kop koffie over straat. Hij heeft een tatoeage van de Cubaanse vlag op zijn bovenarm.

Dan zijn er drie verkiezingsposters op een muur geplakt, allemaal voor dezelfde functie als rechter in een lagere rechtbank, 'notario court judge'. De kandidaten? Rima Bardwell, Victoria del Pino. En Jose Peris Velis. Drie vrouwen, alleen de eerste is geen Cubaanse.

Ten slotte een bejaard echtpaar in een kostbare Mercedes-Benz. Ook hier weer de Cubaanse vlag, ditmaal op de achterruit. Maar nu wordt deze geflankeerd door een doorzichtige Maria-afbeelding en een blauw-rode verkiezingssticker met de George Bush-tekst „W 04“.

Niet alle Cubanen stemmen op de Republikenen. Maar het waren er in 2000 wel ruim genoeg om geschiedenis te schrijven. Het stemmen voor Bush – en niet voor Gore – was misschien ongebruikelijk voor een groep immigranten die zich nog omhoog aan het vechten is, maar is historisch verklaarbaar.

De Cubaanse gemeenschap is vaker telurgesteld in de Democraten. Zoals begin jaren zestig. Duizenden Cubaanse soldaten wilden vanuit Florida het eiland bestormen. Het Yankesbaai-incident. „Kennedy hield ons tegen“, zegt bannelingenleider Cabarga, nog steeds telurgesteld. „We mochten niet“, herinnert chirurg Manuel Alzugaray zich al wijzend op een vergeelde foto van hemzelf in legerruniform. „En dat leidde tot de schandelijke situatie waarin we nu al decennia verkeren.“

In 2000 voldeden de Cubanen zich opnieuw verraden. Het Cubaanse jongere Elían Gonzalez werd op zee aangeroffen, zijn moeder was omgekomen bij de vlucht poging. Elián's oom ontfermde zich over hem. Maar de regering-Clinton besloot om 'wet foot/dry foot-beleid' in acht te nemen. Elían bij zijn vader op Cuba hoor-

1989 Val Benjumea Mour en Scripps-Lite veroorzaken economische crisis op Cuba.

1993 Economische hervormingen. Stronogreties tegen vobaste, ruim 35.000 Cubanen ontvluchten het eiland.

1996 Voorzichte toemodering onder president Clinton. In 1996 draagt oligarchen, de Cuba vlieghijges protesterende ballingen neerhaalt. Aanscherping sancties.

1999/2000 Elián-sage. Cubaans boelvluchtelingen Elián verliet moeder tijdens oversteek naar Miami. Zijn familie door ste voogdt op. Zijn vader op Cuba wil hem terughalen en krijgt zijn zin nu King juridisch getoewerkt.

2003 Cubaanse economie iets beter door masso-berties, meer vooraf door financieel steun president Hugo Chavez van de Rijk, Venezuela.

18 maart van vooravond Amerikaanse oorlog in Irak. Cuba's 15.000 in journalisten op voorvoeding van King vengingstraftrafen.

2004 Regering Bush stelt nieuwe restricties van vliegend-Cubaanse staatsbedrijven op Amerikaanse Rijk van terroristische organisaties.

Cubaanse Amerikanen drinken espresso in Cubaanse bar in 'Little Havana', de Cubaanse wijk van Miami Foto AP

gary vreemd. Een betere kwalificatie is misschien 'ingebod in de Cubaanse gemeenschap'. Hij overhandigt een stapel visitekaartjes. Dit is hij in de hoedanigheid van chirurg, deze is voor zijn voorzitterschap van de hulporganisatie Miami Medical Team Foundation – „zou Cuba open ga, hebben we een plan. Arsen zijn daar genoeg. Maar we vliegen wel direct medicijnen en spiegelgoud in“ – en het laatste kaartje is de papieren weerslag van zijn uitvoerende machthebber de *Municipios de Cuba en el Exilio*. Een 'municipio' is een gemeentete van al die gemeentebesturen in ballingschap samen is Alzugaray de voorzitter. „Officieel is de voorzitter van de 'municipios' in Cuba de hoogste bestuurder van het land. U praat nu dus met de echte president van Cuba.“

Hij is niet de enige binnen de gemeenschap die dit zegt. De 99-jarige echtgenote Ochoa licht er maar om. „Ik ben de enige Cubanen in Miami die geen president wil zijn.“

Toen de Cubanen in de jaren tachtig, twintig jaar na de komst van de eerste bannelingen, beseften dat het verblijf nog wel even kon duren, besloten ze het voorbeeld van de Amerikaanse joden te volgen en zich beter te organiseren. Politiek gezien heeft dat geen windeieren geleed. De burgemeester van Miami is al jaren een Cubanen en de gemeenschap heeft in Washington Congresleden uit de oogen geleederd. Tegelijkertijd is ook het aantal splintergroeperingen in Florida gegroei. Het loopt in de honderden.

Niem bijvoorbeeld de parapluorganisatie Junta Patriótica Cubana, bestuurd door Julio Cabarga, de wekelijkse bezorger van het eiland. Bij zijn juni-juni zijn 137 verschillende clubs aangesloten. Van de vakbond van bouwvakkers tot de vakbond van advocaten en juristen. Vanwaar toch zoveel? De Cubaanse gemeenschap in Florida is opgebouwd uit ontelbare sub-

groepen. zegt Guillermo Greiner. Hij is hoogleraar Sociologie aan de Florida International University en een van de auteurs van het standaardwerk *This land is our land: immigrants and power in Miami*. „De Cubanen hier kennen maar één samenbindende factor“, zegt Greiner, „en vele verdedende eindpunt.“

Het is allemaal de schuld van Castro, haalt Cabarga zelf het lokale mantra weer eens aan. Omdat zijn dictatuur zo lang voortdurend, kregen de Cubanen voldoende tijd onderling verschillen te constateren. Cabarga maakt zich er met een granje vanaf. Zoveel keuzemogelijkheden zijn toch juist goed? „Een keuze is geen keuze. Er gaat niets boven democratie.“

Naast het fanatisme van de bannelingenorganisaties verklaart ook de beroepsmatige achtergrond van de Cubanen hun succes. De eerste generatie bestond met name uit honderdduizenden middenklasse. In Miami namen zij werk onder hun opleidingsniveau aan en zorgden voor bedrijvigheid. Daarna volgde de macht van het getal.

Cubanen zijn geslaagd als immigranten maar hebben gefaald als Amerikaanse joden te volgen en zich beter te organiseren. Politiek gezien heeft dat geen windeieren geleed. De burgemeester van Miami is al jaren een Cubanen en de gemeenschap heeft in Washington Congresleden uit de oogen geleederd. Tegelijkertijd is ook het aantal splintergroeperingen in Florida gegroei. Het loopt in de honderden.

straten bevolken wanneer Castro sterft, waarschuw hij. „Voor iedere Cubanen met een fluitje en een vlag zitten er vijf voor de tv zich af te vragen wat nou eigenlijk hún rol is in deze geschiedenis.“

Er zijn ook Cubanen in Miami die niet gemengde gevoelens naar het naderende einde van een tijdperk hebben. 29.097, om exact te zijn. „Zij crinelen en gevaarlijk“, zegt Linda Osberg-Braun, en willen daarom hun identiteit niet prijsgeven. Immigratiediaadvocaat Osberg-Braun is geen Cubaanse maar wel een heidin van de gemeenschap. Ze stond tevergeefs de oom van Elián bij in zijn pogingen het jongetje in Miami te houden. Nu verdedigt ze een andere groep Cubanen die uitgezet dreigt te worden. Het zijn de mannen en vrouwen die Miami een van Amerika's gevaarlijkste steden hebben gemaakt. Het moordcijfer was er in 2004 met achten-veertig op 100.000 inwoners bijna vier keer zo hoog als het Amerikaanse gemiddelde, zo blijkt uit FBI-gegevens. En circa tien keer zo hoog als in Nederland.

„Het gaat vaak om diefstal, fraude, drugshandel“, zo somt Osberg-Braun de veroordelingen op. Zelf heeft zij op dit moment „een handvol“ van dit soort cliënten. Of de misdaad gedaan is op Cuba of in Florida – dan wel op een drugsboot ergens daar tussenin – is niet relevant. De Amerikaanse overheid wil hem al jaren uitzetten, maar Cuba neemt ze niet terug. In 1996 nam het Amerikaanse Congres een wet aan die ertoe leidt dat de veroordeelden, ook al is de straf uitgezeten, gedeporteerd worden zodra Cuba een democratisch gekozen regime heeft.

Natuurlijk. Hopen mijn vader terug voor Cuba op een einde van het tijdperk-Castro“, zegt Osberg-Braun, „maar liever zonder uitzetting. Of anderszins niet meer gevestigd in dat land.“ Hij bedocht de Koolhof Ouderling. Kijk daarom kritisch naar feesten die Cubanen van de harde lijn die de